

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYE'SİNDE FUTBOL YARALANMALARI: GAZETE KUPÜRLERİNİN BETİMSSEL İÇERİK ANALİZİ FOOTBALL INJURIES IN EARLY REPUBLIC ERA OF TÜRKİYE: A DETAILED CONTENT ANALYSIS OF NEWSPAPER COPIES

Ahmet Said UYAN¹, Ramazan Kürşat ERDAŞ¹, Aydan ÖRŞÇELİK², Görkem KIYAK¹, Sabriye ERCAN¹, Fuat İNCE³

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Dâhili Tıp Bilimleri Bölümü, Spor Hekimliği Anabilim Dalı, Isparta, TÜRKİYE

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Dâhili Tıp Bilimleri Bölümü, Spor Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara, TÜRKİYE

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Isparta, TÜRKİYE

Cite this article as: Uyan AS, Erdaş RK, Örsçelik A, Kıyak G, Ercan S, İnce F. Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Futbol Yaralanmaları: Gazete Kupürlerinin Betimsel İçerik Analizi. Med J SDU 2022; 29(3): 462-475.

Öz

Amaç

Çalışmanın amacı 1937-1938 Milli Küme Futbol sezonunda oynanan futbol müsabakalarında gerçekleşen futbol yaralanmalarını, dönemin gazete kupürlerinden faydalanarak tespit edip güncel spor hekimliği yaklaşımıyla içerik analizine tabi tutmaktır.

Gereç ve Yöntem

Çalışmada 1937-1938 futbol sezonundaki spor yaralanmalarını incelemek üzere dönemin gazetelerinden içerik analizinde kullanılacaklar belirlendi. Bu gazeteler www.gastearsivi.com web adresindeki dijital arşivden incelendi. Kapsamı bakımından etik kurul onayı gerektirmeyen çalışmada, gazete kupürlerinde konu edilen futbol yaralanmaları, futbolda yaralanma sınıflamasına göre kategorize edildi.

Bulgular

Sezon boyunca oynanan 48 maçta toplam 37 adet spor yaralanması tespit edilmiştir. Bu 37 yaralanma içinde, yaralanma tipine göre %38 (n=14) kontüzyon,

%24 (n=9) strain veya sprain, %13 (n=5) konküzyon, %11 (n=4) laserasyon, %8 (n=3) yorgunluk, %3 (n=1) künt batın travması ve %3 (n=1) hastalık hadisesi; yaralanma bölgesine göre incelediğimizde ise %59 (n=22) alt ekstremitte, %24 (n=9) kafa, %11 (n=4) tüm vücut, %3 (n=1) üst ekstremitte ve %3 (n=1) karın bölgesinde yaralanma olduğu gözlemlenmiştir. Bu yaralanmaların %64'ü kontakt (n=24), %36'sı (n=13) non-kontakt yaralanma mekanizmasıyla gerçekleşmiştir.

Sonuç

1937-38 Milli Küme sezonunda futbol yaralanmalarına sıkça rastlanmıştır. Dönemin tıbbi ve sportif şartlarından dolayı tanı ve/veya tedavi yaklaşımları günümüzden farklı olsa da gazete kupürlerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda döneme ait yorum yapılabilmesi değerlidir. Çalışmamızın bu sonuca uygun olarak gelecekte yapılacak benzer çalışmalara metodolojik olarak ışık tutacağına inanmaktayız.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Milli Küme, Spor hekimliği, Tıp tarihi, Yaralanma

Sorumlu yazar ve iletişim adresi /Corresponding author and contact address: A.S.U. / ahmetsaiduyan@gmail.com

Müracaat tarihi/Application Date: 08.07.2022 • **Kabul tarihi/Accepted Date:** 22.08.2022

ORCID IDs of the authors: A.S.U: 0000-0002-0878-3877; R.K.E: 0000-0001-9206-7533;

A.Ö: 000-0002-8610-8869; G.K: 0000-0003-4780-8480; S.E: 0000-0001-9500-698X;

F.İ: 0000-0002-2887-7512

Abstract

Objective

Aim of study is to determine the football injuries that occurred in football matches played in 1937-1938 National Cluster (in Turkish: Milli Küme) Football Season by using newspaper clippings of period and to analyze the content with the current sports medicine approach.

Material and Method

In study, in order to examine the sports injuries in 1937-1938 football season, newspapers of period to be used in content analysis were determined. These newspapers were reviewed from digital archive at www.gastearsivi.com. In study, which did not require ethics committee approval in terms of its scope, football injuries mentioned in newspaper clippings were categorized according to football injury classification.

Results

A total of 37 sports injuries were detected in 48 games played throughout the season. Among these 37

injuries, when we analyzed according to injury type, 38% (n=14) contusion, 24% (n=9) strain or sprain, 13% (n=5) concussion, 11% (n=4) laceration, 8% (n=3) fatigue, 3% (n=1) blunt abdominal trauma, and 3% (n=1) disease; when we examined according to injury site, 59% (n=22) lower extremity, 24% (n=9) head, 11% (n=4) whole body, 3% (n=1) upper extremity and 3% (n=1) abdominal region injuries were detected. 64% (n=24) of these injuries were caused by contact, 36% (n=13) by non-contact injury mechanism.

Conclusion

Football injuries were common in 1937-38 National Cluster season. Although the diagnosis and/or treatment approaches are different from today's due to medical and sports conditions of period, it is valuable to be able to comment on period in line with information obtained from the newspaper clippings. In line with this result, we believe that our study will shed light on similar studies to be conducted in the future methodologically.

Keywords: Sports medicine, National Cluster, injury, history of medicine, football

Giriş

Modern futbol, 1863'te İngiltere'de doğup büyük bir hızla bütün Dünya'ya yayılmıştır (1). Modern futbolun ülkemize gelişi de yine İzmir'de ve İstanbul'da yaşayan İngiliz ve Rum nüfusu aracılığı ile olmuştur (2). İngilizler ve Rumlar tarafından 1903 yılında İstanbul Futbol Birliği'nin kurulması ile ülkemizde modern futbolun temelleri atılmıştır. İstanbul'da kurulan ve artan futbolun ülke geneline yayılması ve milli bir spor kuruluşu oluşturulması için 1922 yılında Türk İdman Cemiyeti kurulmuştur (2, 3). Türkiye genelinde deplasmanlı ilk resmi lig 1937 yılında Milli Küme Maçları'nın oynanması ile başlamıştır. Milli Küme'ye İstanbul'da, İzmir'de ve Ankara'da oynanan yerel liglerin ilk sıralarda yer alan takımları katılmıştır. Milli Küme'ye İstanbul'dan Güneş, Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray Ankara'dan Harbiye ve Muhafızgücü, İzmir'den de Alsancak ve Üçok takımları olmak üzere toplam 8 takım katılmıştır. Futbolun ülke geneline yayılmasıyla Milli Küme 1959 yılında genişleyerek 16 takımının yer aldığı Milli Lig'e dönüşmüştür. Günümüzde en üst düzeydeki futbol ligi olan Süper Lig'in temelleri de bu sayede atılmıştır (2, 3).

Futbolun kuralları ve oynanış biçimi de zaman içinde değişime uğramıştır. Modern futbolun ilk kurallarında, rakip kaleye koşan topa sahip oyuncuya şarj yapma,

çelme takma ve çekerek mücadele etme hakkı veriliyordu. Günümüzde uygulanan futbol kurallarında, bu durumlar kural ihlali sayılmaktadır ve kural ihlalinde bulunan oyuncu 1970 yılından itibaren sarı kart ile ihbar edilip kırmızı kart ile ihraç edilmeye başlanmıştır (4). Futbola 1958 yılında giren başka bir kavram da oyuncu değişikliğidir. O tarihe kadar yaralanan oyuncu takımını eksik bırakmak durumunda kalıyordu. Bu tarihten itibaren yaralanan oyuncunun yerine biri kaleci biri oyuncu olmak üzere en fazla 2 oyuncu değişikliği hakkı tanınmıştır (5).

Modern futbolun ilk zamanlarından bugüne geldiğimizde de futbol, Dünya'da ve Türkiye'de en çok ilgi gören spor dallarından biri olmuştur (6). Uluslararası Futbol Federasyonu Birliği (Fr. Fédération Internationale de Football Association-FIFA)'nin ve Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın açıkladığı verilere göre dünyada 265 milyondan fazla, Türkiye'de 300 binden fazla erkek sporcu futbol müsabakalarında yer almaktadır. Futbol müsabakalarında yer alan sporcu sayısı arttıkça, yaralanma miktarı da bununla birlikte artmaktadır (7).

Spor yaralanmaları herhangi bir spor disiplininde yer alan kişilerin müsabaka, antrenman veya diğer zaman dilimlerinde yaşayabilecekleri hafif veya şiddetli problemlerdir. Spor disiplinlerine sporcunun fiziki ya-

pısına göre bu yaralanmaların türleri ve sıklıkla görüldüğü vücut kısımları farklılık gösterebilmektedir (8). Futbol disiplini içinde yapılan birçok çalışmada yaralanmanın türü, etkilenen vücut bölgesi ve spordan uzak kaldığı süre çalışmalara konu olmuştur (9-11). Futbol da görülen yaralanmalar; yaralanma bölgesine göre baş-boyun, gövde, üst ekstremitte ve alt ekstremitte olarak sınıflandırıldığında en sık alt ekstremitte bölgesine ait yaralanmalar görülmektedir (9, 10). Benzer bir sınıflandırmayı yaralanma tipine göre kontüzyon, sprain-strain, konküzyon, laserasyon-abrazyon, fraktür ve diğer yaralanmalar şeklinde yaptığımızda ise en sık sprain-strain tipi yaralanma görülmektedir (9, 12). Futbolcuların yaralanmaları ve tıbbi problemleri ulusal medya organları ile kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Spor hekimliği alanında yapılan bilimsel araştırmalarda, medyada paylaşılan yaralanma verilerinin analizi giderek yaygınlaşmaktadır (13).

Sporcunun yaralanmasının dışında, maça etki eden başka bir faktör de yorgunluktur. Bir futbolcunun müsabakalarda yüksek verimle oynaması için iyi bir taktik, teknik bilgi, zihinsel ve psikolojik sağlık, kondisyonel ve fiziksel yeterlilik gerekir. Bir futbolcu veya bir futbol takımı erken yorgunluk yaşayıp toparlanması zaman alıyor ise taktik bilgisi, tekniği, futbol zekâsı ne kadar iyi olsa da bu önemli becerilerini yorgunluk faktörü yüzünden sahaya yansıtamayabilir. Yorgunluk bu sebeple performansı sınırlandıran ve oyunu etkileyen ana etmenlerden biridir (14). Yorgunluğa sebep olan en önemli faktörlerden biri 'sürantrenman', başka bir ifadeyle 'aşırı antrenman sendromu'dur. Bu sendrom, aşırı maça ve antrenmana maruz kalındığında ve yeterli toparlanma süresi olmadığında performansta düşüş, erken yorulma, uyku kalitesinde ve düzeyinde bozulma sosyal ve zihinsel aktivitelerde azalma ile kendini gösterir (15). Bu bağlamda sporcuların ve takımların yorgunluk durumları spor hekimleri tarafından yakından izlenmekte, sürantrenman durumu oluşmadan önce teknik ekibe bilgi verilip gerekli müdahalelerin yapılması sağlanmaktadır (15).

Nitel araştırma türündeki bu çalışmadaki amaç, 1937-1938 Milli Küme Futbol Sezonu'nda oynanan futbol müsabakalarında gerçekleşen futbol yaralanmalarını, dönemin gazete kupürlerinden faydalanarak tespit edip güncel spor hekimliği yaklaşımıyla içerik analizine tabi tutmaktır.

Gereç ve Yöntem

Nitel araştırmada doküman analizi olarak tasarlanan çalışma için; 'gazete', 'kupür', 'haber', 'spor', 'egzersiz', 'takım', 'kafile', 'federasyon', 'halkevi/halkevleri' anahtar kelimeleri ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhuri-

başkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın <https://www.devletarsivleri.gov.tr/> adresindeki belge tarama sistemi üzerinden arşiv taraması yapılmıştır. Devlet arşivlerinde (16-18) yer alıp 3 farklı başlık altında kategorize edilmiş 424 belge incelenmiştir. Devlet arşivlerinde bulunup incelenen gazete kupürlerinin toplam 3 adetinin sağlık hizmetleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu gazete kupürlerinden biri, Yeni Asır gazetesinin 31 Mayıs 1938 tarihli 'Yazık böyle spora' başlıklı köşe yazısıdır.

Devlet arşivlerinde bulunan sağlık hizmetleri temalı gazete kupürleri arasında 'spora bağlı yaralanma-ölüm' temasının işlendiği gözlemlendiği için 1937-1938 futbol sezonundaki (Milli Küme'deki) spor yaralanmalarını incelemek üzere arşiv taraması genişleterek dönemin gazetelerinden Akşam, Anadolu, Cumhuriyet, Haber, Kurun, Son Posta, Son Telegraf, Tan, Türkdili, Ulus, Yeni Asır gazeteleri içerik analizinde kullanılacak gazeteler olarak belirlenmiştir.

İçerik analizinde kullanılacak gazeteler, Milli Küme sezonun başlangıç ve bitiş tarihleri (13.02.1938 / 05.06.1938) arasındaki baskıları dikkate alınarak www.gastearsivi.com web adresindeki dijital arşiv taranarak incelenmiştir. Belirlenen tarihler arasında gazete kupürlerinde konu edilen futbol yaralanmaları, Fuller ve ark.'larının önerdiği yaralanma sınıflamasına (12) göre kategorize edilmiştir.

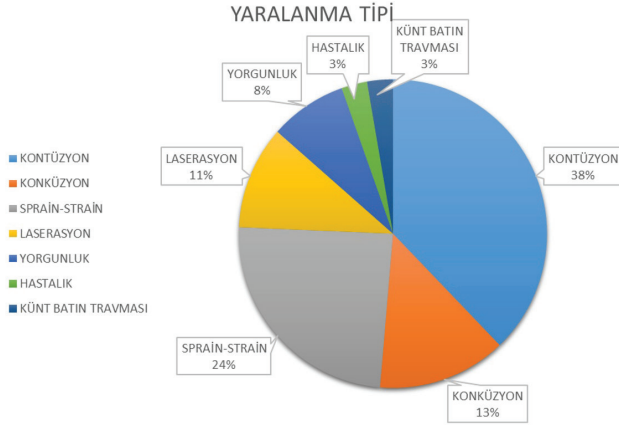
Bulgular

Araştırmanın örnekleme olarak belirlenen 1938 yılında yapılan futbol haberlerini incelediğimizde, adı Milli Küme olan futbol liginde İstanbul'dan Güneş, Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe, İzmir'den Alsancak ve Üçok, Ankara'dan Harbiye ve Muhafızgücü olmak üzere toplam 8 takım bulunmaktadır. Bu 8 takım, 16 hafta süren lig boyunca aralarında toplam 48 müsabaka yapmıştır. Fenerbahçe, deplasman maçlarının Taksim stadında yapılmasını kabul etmemesi gerekçesiyle (3) son 8 maça çıkmadığı için müsabakaların tümünde hükmen mağlup sayılmıştır.

Maç takvimini incelediğimizde, bir İstanbul takımı Ankara'ya gittiğinde Ankara takımları olan Harbiye ve Muhafızgücü ile peş peşe iki gün maç yapıp İstanbul'a öyle dönmüştür. Aynı durum İstanbul, İzmir ve Ankara takımlarının hepsi için geçerlidir. Maçların kadroları, maçta yaşanan önemli gelişmeler ve maç sonuçları maç gününden sonraki günün gazetelerinde yer almaktadır.

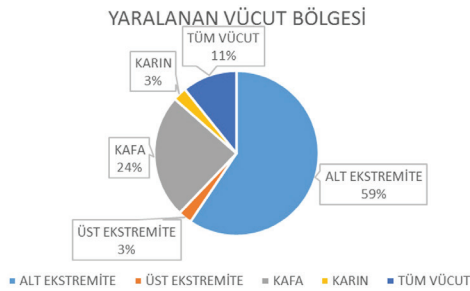
Gazete kupürlerini incelediğimizde, müsabaka sonuçlarının yanı sıra sahada yaşanan spor yaralanmaları-

nın da okuyucuya aktarıldığı gözlenmektedir. Sezon boyunca oynanan 48 maçta toplam 37 adet spor yaralanması tespit edilmiştir. Bu 37 yaralanmayı, yaralanma tipine göre sınıflandırdığımızda %38 (n=14) kontüzyon, %24 (n=9) strain veya sprain, %13 (n=5) konküzyon, %11 (n=4) laserasyon, %8 (n=3) yorgunluk, %3 (n=1) künt batin travması ve %3 (n=1) hastalık hadisesi yaşanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1:
Yaralanmaların tipi

Yaşanan 37 yaralanmayı, yaralanma bölgesine göre topografik olarak incelediğimizde ise %59 (n=22) alt ekstremitte, %24 (n=9) kafa, %11 (n=4) tüm vücut, %3 (n=1) üst ekstremitte ve %3 (n=1) karın bölgesinde yaralanma olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2:
Yaralanma bölgeleri

Sezon boyunca yaşanan 37 spor yaralanmasının %64'ü kontakt (n=24), %36'sı (n=13) nonkontakt yaralanma mekanizmasıyla gerçekleşmiştir. Yaralanmaların çoğunlukla rakip-rakip arasında yaşanan kontakt mekanizma ile geliştiği anlaşılmaktadır (Ek 1). 20 Mayıs 1938 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan köşe yazısında maçların ne kadar sert bir havada geçtiğini bize şu ifadelerle aktarılmaktadır (19):

“OYUNCULAR: Futbolu spor olarak ve spordan beklenen temiz gayelere ulaşmak için oynayınız. Bu gayeler arasında galibiyet ve mağlubiyetin tali derecelerde kaldığını unutmayınız ve bunları tabii bir şekilde karşılayınız. Sahayı arena, kendinizi gladyatör zannetmeyiniz ve nihayet rakiplerinizin birer düşman değil fakat aynı kanı taşıyan aynı milletin çocukları olduklarını göz önünde bulundurunuz.”

Mevcut sezonun bu kadar sert geçmesinin yanında o dönemde uygulanan futbol kurallarına göre yedek oyuncu kavramının henüz olmadığı, bu nedenle de yaralanan oyuncunun maçı terk etmeye mecbur kaldığında takımının müsabakaya 10 kişi devam etmek durumunda kaldığı anlaşılmaktadır. Oyuncuların sportif erdem (İng. fair-play) yaklaşımından uzaklaşarak rakip takım sporcusunu maça devam edemeyecek ciddiyette yaralama davranışına meylettığı yorumu yapılabilmektedir.

Sezon Boyunca Gözlenen Yaralanma Tiplerinin Ayrıntılı Analizi

Kontüzyon

Bu dönemde yapılan müsabakalarda en sık yaşanan spor yaralanması kontüzyondur. Sezon boyunca yaşanan 14 adet (%38) kontüzyon olayını incelediğimizde maçların çok sert geçtiği düşünülebilir. Bu 14 yaralanma olayının 13'ü (%93) rakip ile 1'i (%7) takım arkadaşı ile kontakt mekanizma sonucu gerçekleşmiştir. Gazete haberlerinde yaralanmaların genellikle 'rakibin bir tekmesi veya rakiple çarpışma sonucu' geliştiği ifade edilmiştir. Bazı yaralanmalarda, faul yapan oyuncu hakem tarafından oyundan çıkarılmak suretiyle cezalandırılmıştır. Yaralanan sporcular, durumun ciddiyetine göre, bazı durumlarda oyuna devam edebilmiştir. Bazı durumlarda kısa bir süre oyun dışı kaldıktan sonra müsabakaya geri dönmüş ve bazen de bir daha oyuna giremeyecek şekilde yaralanmışlardır. Bu durum, yaralanan sporcunun sonraki maçlarda oynayamamasına sebebiyet vermiştir.

Örnek bir haber incelendiğinde: “Harbiye ve Alsancak takımları arasında 27 Mart 1938 tarihinde çok sert oynanan oyun sonucunda Galatasaray'dan Adnan'ın kolu kırılmıştır (20).” Galatasaray'ın maç takvimini incelediğimizde ise Adnan isimli sporcunun takıma yaklaşık 55 gün sonra 22 Mayıs 1938 tarihinde Alsancak ile oynanan müsabakada dahil olabildiği gözlemlenmiştir (21).

Başka bir müsabaka sonrası yapılan haberde: “10 Nisan tarihinde oynanan Muhafızgücü-Harbiye maçında Harbiye'nin beğenilen sol açığı Şerif, Muhafız kalecisi Fuad'a tekme vurdu ve bittabi hakem de Şerif'i oyundan çıkardı. Oyun tekrar başladıktan bir süre sonra

Fuad iyileşerek oyuna tekrar girdi.” şeklinde kontüzyon yaralanması düşündürülecek şekilde bir yaralanma tarif edilmiştir (22-25).

Sprain-Strain

İncelediğimiz 1938-1939 sezonunda toplamda 9 adet (%24) sprain ve/veya strain ile sonuçlanan yaralanma tespit edilmiştir. İncelenen yaralanmaların sprain veya strain olduğunu düşündüren futbolcuların herhangi bir temas almadan yaralanması ve yaralanmalarda futbolcuların topallayarak, sekerek maça devam etmiş olması veya oyunu terk etmiş olmasıdır. İncelediğimiz sprain-strain yaralanmalarının tamamının alt ekstremitte kaynaklı olduğu gözlemlenmektedir.

Örnek gazete haberinde; 1 Mayıs tarihinde oynanan Galatasaray-Beşiktaş maçında Suavi'nin oyunun henüz 15. dakikasında temas almadan yaralanması, oyuna topallayarak devam etmesi ve maçtan sonra da şikayetlerinin devam etmesinin ardından 35 gün sonra 6 Haziran'da oynanan Güneş maçına kadar kadroda yer almaması bize strain-sprain tipi yaralanmayı düşündürmüştür (26-28).

Bir diğer vakada ise 8 Mayıs tarihinde oynanan Alsancak-Harbiye maçında Alsancak'tan Enver, maçın henüz 19. dakikasında sakatlanarak oyunu terk etmiştir. On dört gün sonra 22 Mayıs tarihinde oynanan Alsancak -Beşiktaş maçının kadrosunda yer almıştır (29, 30). Enver'in bu yaralanması da bize strain veya sprain yaralanmasını düşündürmektedir.

Konküzyon

Bir travma sonucu beyin fonksiyonlarının geçici olarak kaybolması olarak tanımlanan (31) konküzyon, incelediğimiz sezonda toplamda 5 kez (%13) yaşanmıştır. Bu 5 yaralanmanın bize konküzyon olduğunu düşündürülen ise haberlerde olay anlatılırken 'bayılma' ve 'sersemleme' gibi ifadelerin kullanılmış olmasıdır. Farklı vakalarda bazı futbolcular durumun ciddiyetine göre sersemlemiş bir şekilde oyuna devam etmiş, bazı futbolcular oyundan alınıp sargı ile tedavisinin ardından oyuna devam etmiş, bazı futbolcular ise doğrudan hastaneye kaldırılmıştır.

İncelediğimiz bir haberde “26 Mart 1938 tarihinde oynanan Alsancak-Güneş maçında yaşanan hadisede Alsancak'ın kalecisi Hilmi, Güneş takımından Melih'in tekmesi ile yüzünden yaralanmasına sebep oldu. Hilmi bayılması sonucu hastaneye götürüldü. Sonraki hafta oynanan Alsancak-Üçok maçına baktığımızda Hilmi'nin maça yer aldığını görmekteyiz.” şeklinde ifade edilen bayılma konküzyon yaralanmasını olarak yorumlanmıştır (32-36).

Laserasyon-Abrazyon

Bu dönemde yapılan maçları incelediğimizde toplamda 4 adet (%11) laserasyon-abrazyon yaralanması tespit edilmiştir. Tüm laserasyon-abrazyon yaralanmaları kafa bölgesinde yer almaktadır ve temaslı yaralanmayı içermektedir. Gazete haberlerinde 'kafa, kaş yarılması' gibi ifadelerin yer alması laserasyonu veya abrazyonu düşündürmektedir.

İncelediğimiz bir kupürde; “20 Şubat tarihinde oynanan Beşiktaş-Üçok maçında Üçok takımından Adil kafa vuruşu yapmak isterken Beşiktaşlı Hüsnü'nün tekmesi ile düştü. Yüzüne aldığı darbe sonucunda kaşı yarıldı. On dakika müddetle saha kenarında tedavi edildi. Tekrar oyuna girdiğinde topa kafa vuramadı. Bir sonraki gün oynanan Güneş maçında da kafası sarılı oynayan Adil, kafasını kullanmadığından birçok topu kaybetti” şeklinde ifadeler tespit edilmiş olup laserasyon yaralanması yönünde yorumlanmıştır (37-40).

Diğer bir kupürde ise laserasyon-abrazyon yaralanması “28 Mayıs 1938 tarihinde oynanan Beykoz-Süleymaniye maçında kafa kafaya çarpışan iki oyuncudan biri kaşından diğeri de alınından yaralandı. Oyuncular kenarda tedavi edildikten sonra tetanos aşısı yapılmak üzere hastaneye kaldırıldılar.” şeklinde ifade edilmiştir (41).

Yorgunluk

Sporcuların performansını etkileyen başka bir hadise de yorgunluktur. Dönemin gazete köşe yazılarında 'sporcuların yorgun' olduklarının gözlemlendiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda incelediğimiz kupürlerin %8 (n=3)'ü 'yorgunluk' bahsini içermektedir.

Kanımızca, sezon boyunca yorgunluğa sebep olan farklı etmenler olmuştur. Üst üste yapılan maçlar, sürantrene olan sporcular, yolculuklardan kaynaklı yorgunluklar, bazı oyuncuların öğrenci olması ve sınavları dolayısı ile kadroya katılamamış olmaları, yaralanan oyuncularının tedavilerinin sürmesi müsabakalarda yorgunluk durumunu etkileyen faktörler olarak değerlendirilmiştir.

Ulus gazetesinin 14 Şubat tarihli köşe yazısında Harbiye takımı hakkında şöyle bahsedilmiştir (42): “Enerjik ve nefis diye andığımız Harbiyelileri son iki maçırt ikinci haftayı da pek yok yorgun düştüklerini görüyor hayret ediyoruz. Hiçbir sebebe atfedemeyeceğimiz Harbiyelilerin bu hali acaba fazla çalışma ve yorgunluk eseri olan bir şey midir? Hatırımıza gelen yegâne sebep bu takımın sürantrene olmasıdır. Başta idarecilerin şimdiden bu halin önüne geçmek için tedbir almaları antrenmanları programlaştırmaları lazımdır.

Beşiktaş'a 5-0 yenilen Alsancak takımının durumu ise 21 Mayıs'taki gazete haberinde şu şekilde anlatılmıştı (43): "Yorgun oldukları için mağlubiyete uğradıklarını söyleyen İzmirli: bugün Galatasaray'a galip gelmesek bile beraberliği mutlak sayıyoruz, diyorlar. Kafile reisi bize dedi ki: Oyuncuların ekserisi talebedir. İmtihanlar dolayısı ile İstanbul'a gelemediler ve yol yorgunluğunun tesiri ile Beşiktaş'ın karşısında bu vaziyete düştük. Fakat Galatasaray'a galip gelmesek bile berabere kalacağımızı mutlak sayıyoruz. Bugün ki karşılaşmada Galatasaray, yaralanarak tedavi görmekte olan 7 oyuncusundan dördüne iyileştikleri için takımda yer verilmiştir'.

Künt Batın Travması

İncelediğimiz gazete kupürlerine göre bazı durumlarda sporcunun (%3, n=1) yaralanması çok ciddi seviyelere ulaşmıştır. Bunun bir örneğini 13 Mart tarihinde oynanan Beykoz-Galatasaray maçında görülmektedir. Maç esnasında Galatasaray'ın kalecisi Necmi ciddi bir şekilde karnından yaralanmıştır. Hastaneye kaldırılan Necmi'nin midesinden ameliyat olma ihtimali olduğu gazete haberinde belirtilmiştir (44).

Hastalık

Gazete kupürlerini incelediğimizde 27 Şubat 1938 yılında oynanan Galatasaray-Harbiye maçında hastalığı sebebiyle oynayamayan bir sporcudan şu şekilde bahsedilmiştir (45): "Ankara şampiyonu, hastalığı dolayısı ile bugün takıma iltihak edemeyen en kıymetli uzvu olan sağ muavin Haşim'den mahrum olarak yer almış bulunuyordu.". Bu sporcunun hastalığı hakkında yeterli bilgi bulunamadığından detaylı yorum yapılamamaktadır.

Yaralanan Sporculara Sunulan Saha Kenarı Sağlık Hizmetleri

İncelediğimiz gazete kupürlerindeki bilgiler ışığında futbolculara sunulan sağlık hizmetleri yeterli bulunmamıştır. Birçok müsabakada yaralanan oyuncu oyuna geri girememiş veya yaralanmanın ciddiyetine doğru karar verilemediği için yaralı bir şekilde oyuna devam etmiş ve bunun sonucunda yer almadığı maçların sayısı artmıştır.

Konküzyon tipi yaralanmalarda, beyin sarsıntısı geçiren sporcuya herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, 24 saat müşahade altında tutulmadan maça devam ettiği görülmüştür. Kafa bölgesinde yer alan laserasyon-abrazyon tipi meydana gelen yaralanmalar konküzyon gibi değerlendirilmeyip sargı ile oyuna devam eden sporcular olmuştur. Günümüz spor hekimliği bakış açısıyla değerlendirdiğimizde yaralanan sporculara sunulan sağlık hizmetinin yetersiz olduğu görülmüştür.

Beykoz-Süleymaniye maçında bahsettiğimiz laserasyon-abrazyon tipi yaralanmada sporcuların tetanos aşısı için hastaneye kaldırılmıştır. Oynanan zeminin toprak olması sonucu o dönemde dikkat edilen yerinde bir uygulama olmuştur (41).

Yaralanan sporcunun saha kenarına transferini görselleştiren Resim 1'de de gözlendiği üzere 'yaralı transfer' usulü modern yaklaşımdan çok uzaktır. Transfer esnasında taşıma sedyesinin bulunmayışı, transferi gerçekleştiren kişilerin bu iş için etkin ve yetkin olmayışı, yaralanan sporcunun acil tıbbi müdahale ihtiyacının olma ihtimaline karşın uygun müdahalenin henüz gerçekleştirilmemiş olması, sunulan sağlık hizmetinin yetersiz olduğunu göstermiştir.

Resim 1:

10 Nisan 1938 tarihinde oynanan Güneş-Beşiktaş maçında sakatlanan Faruk sahadan çıkarılırken bir fotoğraf ("Kurun,11 Nisan 1938,7")

Tartışma

Araştırmanın örnekleme olan 1937-1938 Milli Küme Futbol Sezonu'ndaki yaralanmaları araştırdığımız bu çalışmamızda gazete verilerinden faydalanarak incelediğimiz 48 maçta toplam 37 adet yaralanma ve bu yaralanmalarla ilgili gazete haberleri bulunmuştur. Bu gazete haberleri; güncel spor hekimliği yaklaşımıyla değerlendirildiğinde dönemin futbol yaralanması profilinin günümüz literatürü ile gösterdiği benzerliklerin yanı sıra çeşitli farklılıklar içerdiği anlaşılmaktadır.

Futbol, topa aktif olarak ayakla temas edilen bir branş olması dolayısıyla doğası gereği alt ekstremitte yaralanmalarının sık görüldüğü bir spor dalıdır. Çalışmamızda elde ettiğimiz verilere göre tespit edilebilen yaralanmaların %59'unu alt ekstremitte yaralanmaları oluşturmakta, alt ekstremitte yaralanmasını kafa trav-

ması takip etmektedir. Pedrinelli ve ark. (46) futbolda en sık karşılaşılan yaralanmaların alt ekstremitte (%85,7) kaynaklı olduğunu, ardından da kafa (%6) kaynaklı yaralanmaların geldiğini belirtmiştir. Başka bir çalışmada Yamaner ve ark. (47) futbolda alt ekstremitte yaralanmalarını tüm yaralanmaların %60'ı oranında gözlemlendiğini tespit etmiştir. Aynı çalışmada ikinci sırada ise %25 ile üst ekstremitte kaynaklı yaralanmalar yer almaktadır. Yine farklı bir çalışmada Cromwell ve ark. (48) yaralanma geçirmiş Gallerli 107 profesyonel futbolcunun %77'sinin alt ekstremitte yaralanması geçirdiğini, bundan sonra da %20 ile üst ekstremitte yaralanması geçirdiklerini belirtmiştir. Bu doğrultuda çalışmamızın literatürle paralellik gösterdiği söylenebilmektedir. Fakat, çalışmadaki veriler, sadece maç sırasında oluşan yaralanmaların analizi olması sebebiyle antrenman sırasında gelişen yaralanma bölgelerini değerlendirmekten uzaktır.

Araştırmamızda tespit ettiğimiz yaralanmaları oluş mekanizmasına göre incelediğimizde yaralanmaların %64'ünün kontakt mekanizma ile geliştiği verisi elde edilmiştir. Hawkins ve Fuller, 1994-1997 yılları arasında 4 İngiliz futbol kulübünün verilerini inceledikleri çalışmalarında kontakt yaralanma oranını %41 bulmuşlardır (49). Yine Hawkins ve ark.'ın 2001 yılında yaptığı başka futbol yaralanması araştırmasında kontakt yaralanma oranını %38 ile non-kontakt (%58) yaralanmalara göre daha düşük oranda bulmuştur (50). Araştırmamızda kontakt yaralanma oranını yüksek bulmamıza rağmen literatürde non-kontakt yaralanma oranının daha yüksek olmasıyla ilgili farklı yorumlamalarda bulunmak mümkündür. Örneğin futbolda fair-play olarak adlandırılan centilmenliğin ön planda olduğu davranış biçimi yıllar ilerledikçe benimsenmekte önem kazanmaktadır. Öte yandan incelediğimiz gazete haberlerinde ise müsabakaların son derece 'sert' geçtiği, ikili mücadelelerin yoğunlukta ve fair-play ruhundan uzak olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda futbol müsabakalarındaki oyuncu değişikliği kuralının ilk olarak 1958 yılında yürürlüğe konarak başlamış olması da incelediğimiz sezondaki 'sert' oyun stilinde etkili olabileceğini düşünmemize sebep olmuştur (5). İncelediğimiz müsabakalarda oyuncuların rakip takımındaki futbolcuların yaralanmaları halinde rakip takımın müsabakaya eksik devam edeceği şeklinde düşünce ve buna yönelik tutum içinde bulunmaları, çalışmamızda kontakt yaralanmaların yaralanma mekanizması olarak ön plana çıktığı fikrini doğurmuştur.

Futbolda yaralanmaların maç sırasında gerçekleşmesinin yanında antrenman sürecinde de olduğu literatür bilgisi dahilindedir (48,49). Çetin ve ark. (6), bir futbol kulübündeki 3 sezonluk yaralanmaları incelediklerinde meydana gelen yaralanmaların %52

(n=66) si antrenmanda, %48 (n=60) i ise müsabaka esnasında meydana gelmiştir. Hawkins ve ark. (49) yaptığı çalışmada meydana gelen yaralanmaların %32 (n=244)'si antrenmanda %68 (n=500)'i müsabaka sırasında meydana gelmiştir. Çalışmamızda gazete haberlerinde antrenman ve hazırlık kamplarındaki yaralanmalardan bahsedilmemesi sebebiyle bu dönemde gerçekleşen yaralanmaların tipi ve oluş mekanizması bilinmemekte, bu doğrultuda yorum yapılamamaktadır.

Çalışmamızdaki yaralanma tiplerini incelediğimizde; en sık bulunan yaralanma tipi kontüzyon (%38) olup devamında ise sırasıyla sprain-strain (%24), konküzyon (%13), laserasyon-abrazyon (%11) gelmektedir. Junge ve ark. (52) 2002 Dünya Kupası'ndaki yaralanmaları inceledikleri çalışmada en sık bulunan yaralanmalar kontüzyon (%50), sprain-strain (%29), laserasyon-abrazyon (%7) olarak belirtmiştir. Bu çalışmadaki konküzyon oranı ise %2 olarak bildirilmiştir (6). Araştırmamızdaki yaralanma oranları, (konküzyon hariç) sıklık sıralamasına göre bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Ekstrand ve ark. (53) tarafından yapılan farklı bir çalışmada ise sıralama sprain-strain (%47), tendinitler (%23), kontüzyon (%20) olarak belirtilmiştir. İncelediğimiz gazete kupürlerinde tendinitlerle ilgili herhangi bir haber veya bize bu tanıyı düşündürülen bir ifadeye rastlanmamıştır. Çalışmamızda kaynak olarak spor muhabirlerinden faydalanmış olup bu şahısların tıbbi bilgisinin yetersiz olması, dönemin şartları düşünüldüğü zaman kas-iskelet sistemi ile ilgili tanı ve görüntüleme yöntemlerinin kısıtlı oluşu; çalışmamızda tendinit tanısıyla ilgili veri elde edememiş olmamızın olası sebepleri olarak karşımıza çıkmıştır. Yine aynı şekilde kas yaralanmalarının bazı çalışmalarda ön planda olduğu görülmüştür (6,51). Kas yaralanmaları akut şekilde müsabaka sırasında ortaya çıkabileceği gibi antrenman sırasında ve aşırı kullanıma bağlı ortaya çıkabilmektedir (54). Araştırmamızın literatür oranı ile olan veri farklılığının nedeni; antrenmanda gerçekleşen yaralanma verilerine ait bilginin gazete kupürlerinde yer almaması ve tanı eksikliği olarak düşünülmektedir. Aynı zamanda literatürdeki diğer çalışmaların futbol yaralanmalarını inceleme (prospektif/retrospektif, tıbbi kayıt vs.) yöntemlerinin araştırmamızdan farklı oluşu da sonuçlardaki uyumsuzluğun nedeni olabilir.

Mevcut literatür ile çalışmamız arasındaki bir diğer olası farklılık konküzyon oranlarında bulunmuştur. Junge ve ark. (51) çalışmalarında konküzyon oranını %2, Lüthje ve ark. (54) ise %0,3 olarak bildirmiştir. Çalışmamızda bulduğumuz konküzyon oranının %12 ile literatürdeki yaralanma oranlarına göre yüksek bir değerde olması bize bu konuda bir anlamlı bir farklılık

ifade etmiştir. Bunun sebebinin yaralanma verilerinin gazetelerin spor ile ilgili sayfalarından elde edilmiş olması, spor muhabirlerinin kafa travması, bunun sonucunda ortaya çıkan beyin sarsıntısı ve bilinç kaybı kliniğinin dramatik bir tablo olarak sunması ve muhabirlerin bu hadiselerin haber niteliğini yüksek olarak görmeleri şeklinde olabileceğini düşünmekteyiz. Güncel spor hekimliği literatüründe konküzyon ve beyin sarsıntısına yaklaşım olarak sporcunun müsabakayı bırakıp en az 24-48 saat spora dönüş yapmaması gerektiği önerilmektedir (56). Yine konküzyon geçiren futbolculara saha kenarında hemen nörolojik muayene yapıp gerekli durumlarda hastane sevki gerçekleştirilmelidir (55). Elde ettiğimiz yaralanma haberlerinden birkaçında kafa travması sonucu baygınlık geçirmesine rağmen bandaj uygulamasıyla sahaya dönen futbolcular olmuştur. Bu tarz bir yaklaşımın günümüz spor hekimliği uygulamalarına son derece uzak olduğunu ifade etmemiz gerekir.

Araştırmamızda tespit ettiğimiz bir diğer yaralanma tipi de kaş ve baş yarılması şeklinde ifade edilen 4 adet abrazyon-laserasyon vakasıdır (37-40). Bu yaralanmaları incelediğimizde vakaların birinde oyuncuların kafa kafaya çarpıştığı, futbolculardan birinin alnından, diğer ikisinin başından yaralandığı ve bu sporculardan birinin tetanos aşısı vurulmak üzere hastaneye götürüldüğünden bahsedilmektedir (41). Literatürü incelediğimizde; futbol yaralanmalarına bağlı oluşan diş ve ağız içi yaralanmalarında eğer yara yeri toprakla kontamine olursa sporcuya tetanos aşısının vurulması gerektiği düşünülmektedir (56). Milli küme maçlarını, dönemin gazete haberleri ve resimleri ışığında incelediğimizde müsabakaların toprak zeminde oynandığı çıkarımını yapmak mümkün olduğundan dönemin tıbbi yaklaşımında vücutta oluşan açık yaraların toprakla temas etmesi ve/veya etme riski bulunması sebebiyle yaralanan futbolcuların tetanos aşısı vurulmak üzere hastaneye götürüldüğü şeklinde bir yorumumuz bulunmaktadır.

İncelediğimiz yaralanmalardan bir diğeri de künt batin travması olarak yorumladığımız vakadır. Gazete kupürlerine göre müsabaka esnasında karnından yaralanıp ameliyat olma ihtimali olan bir sporcu bulunmaktadır (44). Yaptığımız gazete arşivi taramasında, bu sporcu ile ilgili ilerleyen dönemde herhangi bir habere rastlanmamış olup uygulanan tedavi bilgisine de ulaşamadık. Literatür incelendiğinde futbol müsabakası sırasında batin travması geçiren ve olgu serisi haline getirilen, toplam 22 adet olgudan oluşan bir yayın bulunmaktadır (58). Bu yayında incelenen 22 olguda yaralanan organlar sırasıyla dalak (n=17; %77,5), böbrek (n=2; %9), pankreas (n=2; %9), karaciğer (n=1; %4,5) olarak belirtilmiştir. Biz de literatürle

uyumlu olarak tespit ettiğimiz olguda dalak yaralanmasının ön planda olabileceğini düşünüyoruz.

Futbolda görülen kas-iskelet sistemi yaralanmalarının yanı sıra gazete kupürlerinden belirlediğimiz vakalardan 3 tanesi yorgunluk ile ilgilidir (42, 43). Bu gazete haberleri ise saha içinde müsabaka esnasında gerçekleşen bir yaralanmadan ziyade köşe yazarlarının sporcuların sürantrene olup yorgunluktan performanslarının düştüğü şeklinde yaptığı yorumlar üzerinedir (42). Köşe yazılarında belirtilen bu durumun güncel spor hekimliği literatüründe 'Aşırı Antrenman Sendromu' olarak adlandırılan sendrom olabileceği düşünülmüştür. Güncel yaklaşımda, bu sendromun tanısının zor konduğu ve sporcunun izlemine gerektiren bir tablo olduğu belirtilmiştir (58). Dönemin gazete haberlerinde sporcuların bu tarz izlemi ve antrenman bilgileri belirtilmediğinden bu tanının kesin olarak belirlenemeyeceği ve köşe yazarlarının yorumu olarak kalacağı kanısındayız.

Araştırmamızın bulgularından bir diğeri hastalık nedeniyle müsabakaya katılamayan bir futbolcu haberidir (45). Bu sporcuya ilgili başka bir veriye erişemediğimizden hastalığın tanısıyla ilgili yorum yapamamaktayız. Öte yandan çalışmamızda gazete kupürleri incelenirken yaralı bir sporcunun saha kenarına son derece uygunsuz bir biçimde taşındığı bir fotoğrafa rastlanmaktadır (41). Arşiv incelememiz sırasında bu sporcunun hangi sebeple yaralandığı hakkında bilgiye ulaşamasak dahi yaralanan sporcunun stabilizasyonu gerçekleşmeden transfer edildiğini gözlemlediğimiz bu uygulamanın yanlış olduğu kanaatindeyiz. Güncel uygulamada yaralanmış sporcu, yaralanan uzvu sabit olacak şekilde, gerekli durumlarda da sedye ve hatta ambulans desteğiyle saha dışına taşınmaktadır (59). Bu sebeple sporcunun yaralanan uzvu ve durumu stabil hale getirilmeden kollarından ve bacaklarından tutularak, tabiri caiz ise 'karga tulumba' saha dışına taşınması acil sağlık hizmetleri sunumu için son derece uygunsuz bir yaklaşımdır.

Çalışma, çeşitli kısıtlılıkları barındırmaktadır. Literatürde yapılan bir çalışmada medyadan ulaşılan yaralanma verilerinin gerçek yaralanmaların yarısından azını yansıttığı bildirilmiştir (13). Bu çalışma retrospektif tarama yöntemi ile dönemin gazete haberlerinden yararlanılarak hazırlandığı için yorumlanan tanılarda yanlışlık ve/veya gazete haberlerinde belirtilmeyen yaralanmalar olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmamızdaki diğer kısıtlılıkları ise gazete haberlerinde antrenman ve hazırlık kamplarındaki yaralanmalardan bahsedilmemesi, kaynak olarak spor muhabirlerinden faydalanmış olup bu şahısların tıbbi bilgisinin yetersiz olması, dönemin şartları

düşünüldüğü zaman kas-iskelet sistemi ile ilgili tanı ve görüntüleme yöntemlerinin kısıtlı oluşu şeklinde sıralanabilmektedir.

Sonuç olarak; futbol, temasın çok yaşandığı ve bunun sonucunda yaralanmalarla sık karşılaşılan bir spor disiplini. Cumhuriyetin erken dönemlerindeki sezonlardan biri olan 1937-38 Milli Küme sezonunda da futbol yaralanmalarına sıkça rastlanmıştır. Dönemin tıbbi ve sportif şartlarından dolayı tanı ve/veya tedavi yaklaşımları günümüzden farklı olsa da gazete kupürlerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda döneme ait yorum yapılabilmesi değerlidir. Çalışmamızın da bu sonuca uygun olarak gelecekte yapılacak benzer çalışmalara metodolojik olarak ışık tutacağına inanmaktayız.

Teşekkür

Bu çalışmanın özeti SDÜ Tıp Fakültesi 1.Uluslararası/4.Ulusal Sağlık Hizmetleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Onayı

Bu makale, insan veya hayvanlar üzerinde herhangi bir çalışma içermemektedir.

Finansman

Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki finansman kuruluşlarından herhangi bir finansal destek almamıştır.

Verilerin Ulaşılabilirliği

Tüm veriler makalede ve/veya ek dosyalarda mevcuttur.

Yazar Katkıları

ASU: Verilerin İşlenmesi; Formal Analizler; Araştırma; Metodoloji; Kaynakların Sağlanması; Görselleştirme; Makalenin düzenlenmesi; Makalenin Yazımı.

RKE: Verilerin İşlenmesi; Formal Analizler; Araştırma; Metodoloji; Kaynakların Sağlanması; Denetim; Makalenin düzenlenmesi; Makalenin Yazımı.

AÖ: Araştırma; Validasyon; Makalenin Yazımı Denetim.

GK: Formal Analizler; Validasyon; Araştırma; Görselleştirme; Makalenin Yazımı; Makalenin Yazımı Denetim.

SE: Proje Yönetimi; Çalışmanın planlanması; Metodoloji; Kaynakların Sağlanması; Makalenin düzenlen-

mesi; Makalenin Yazımı Denetim.

Fİ: Çalışmanın planlanması; Kaynakların Sağlanması; Makalenin düzenlenmesi Makalenin Yazımı Denetim.

Editöryal

Makalenin yazarlarından SE derginin yardımcı editörlerinden biri olarak görev almakla birlikte bu makalenin yayım süreçlerinin hiç bir aşamasında görev almamıştır.

Bilgi

Analizleri yapılan gazete bilgileri Kaynaklar kısmında gazete adı, tarihi ve sayfa numarası yan yana olacak şekilde verilmiş olup, konuyla ilgili olmayan haber başlıkları yazılmamıştır.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, çalışmada BCA şeklinde yazılmış olup, belgelere ait tarih ve yer bilgileri (fon, kutu, gömlek, sıra) Kaynaklar kısmında yan yana verilmiştir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, çalışmada DA şeklinde yazılmış olup, belgelere ait tarih ve yer bilgileri (fon, kutu, gömlek, sıra) Kaynaklar kısmında yan yana verilmiştir.

Kaynaklar

1. Cenikli A, Dalkılıç M, Yiğit E, Bozkurt V. Modern futbolun tarihi. Diyalog. 2017; 14:53-63.
2. Zelyurt MK. Türkiye'de futbolun tarihine bir bakış: Toplumsal sonuçları açısından futbol ve siyaset ilişkisi. Turkish Studies. 2014;9(2):1763-80.
3. Arpınar E, Artun T, Atabeyoğlu C, Aydın N, Hiçyılmaz E, San H, et al. Türk Futbol Tarihi.1st. Ankara: Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları; 1992;79-80.
4. IFAB. Law 12 fouls and misconduct [Internet]. Theifab. 2022 [cited 15 April 2022]. Available from: <https://www.theifab.com/laws/latest/fouls-and-misconduct/>
5. Lale O. Futbolun değişimi ve dönüşümü (1863–2020). The Journal Of Social Science. 2020;4(8):497-510.
6. Cetin C, Ercan S, Calım B. Analysis of sports injuries in a professional football club. Med dello Sport. 2020;73(1):107-16.
7. Ercan S, Başkurt Z, Başkurt F, Büyükdemir M, Kolcu G, Çetin C. Elit futbolcularda alt ekstremitte yaralanması sonrası hareket korkusu ve egzersiz öz yeterliliği. Journal Of Exercise Therapy And Rehabilitation (JETR). 2021;8(2):160-7.
8. Hirschmüller A. Paralympic sports. In: Krutsch W, Mayr HO, Musahl V, Della Villa F, Tscholl PM, Jones H. Injury And Health Risk Management In Sports. Berlin, Heidelberg, 2020; 711-8.
9. Jones S, Almousa S, Gibb A, Allamby N, Mullen R, Andersen TE, et al. Injury incidence, prevalence and severity in high-level male youth football: a systematic review. Sports Med. 2019;49(12):1879-99.
10. Ekstrand J, Häggglund M, Waldén M. Injury incidence and injury patterns in professional football: The UEFA injury study. Br J Sports Med. 2011;45(7):553-8.
11. Ekstrand J, Krutsch W, Spreco A, Van Zoest W, Roberts C, Meyer T, et al. Time before return to play for the most common injuries in professional football: A 16-year follow-up of the UEFA

- elite club injury study. *Br J Sports Med.* 2020;54(7):421-6.
12. Fuller CW, Ekstrand J, Junge A, Andersen Te, Bahr R, Dvorak J, et al. Consensus statement on injury definitions and data collection procedures in studies of football (soccer) injuries. *Scand J Med Sci Sports.* 2006;16(2):83-92.
  13. Krutsch V, Grechenig S, Loose O, Achenbach L, Zellner J, Striegel H, et al. Injury analysis in professional soccer by means of media reports—only severe injury types show high validity. *Open Access J Sports Med.* 2020;11:123-31.
  14. Bompa TO, Keskin İ, Tuner B, Küçüköz H, Bağırhan T. Antrenman Kuramı Ve Yöntemi:Dönemleme. 6th ed. Ankara: Spor Yayınevi Ve Kitabevi; 2011.
  15. Kreher JB. Diagnosis and prevention of overtraining syndrome: An opinion on education strategies. *Open Access J Sports Med.* 2016;7:115-22.
  16. BCA, 490-1-0-0/1277-246-1/02.03.1938. 1938a.
  17. BCA, 490-1-0-0/1277-247-1/30.06.1938. 1938b.
  18. DA. DA, 539/220288-213313-5/02-05-1952 1952.
  19. Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 1938, 6.
  20. Haber Gazetesi, 27 Mart 1938, 6.
  21. Cumhuriyet Gazetesi, 23 Mayıs 1938, 6.
  22. Kurun Gazetesi, 11 Nisan 1938, 7.
  23. Ulus Gazetesi, 11 Nisan 1938, 7.
  24. Son Posta Gazetesi, 11 Nisan 1938, 7.
  25. .Haber Gazetesi, 11 Nisan 1938, 8.
  26. Cumhuriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1938, 6.
  27. Ulus Gazetesi, 2 Mayıs 1938, 7.
  28. Ulvi Yenal, Akşam Gazetesi, 2 Mayıs 1938, 8.
  29. Son Posta Gazetesi, 9 Mayıs 1938, 7.
  30. Haber Gazetesi, 9 Mayıs 1938, 8.
  31. Yıldırım DS, Akalan C, Ersöz G. Sporda beyin sarsıntısının (concussion) etkileri: Sistemik derleme. *Sportmetre.* 2020;18(4):14-27.
  32. Akşam Gazetesi, 27 Mart 1938, 11.
  33. Yeni Asır Gazetesi, 27 Mart 1938, 4.
  34. Cumhuriyet Gazetesi,27 Mart 1938, 6.
  35. Ulus Gazetesi, 27 Mart 1938, 7.
  36. Son Posta Gazetesi, 27 Mart 1938, 14.
  37. Ulus Gazetesi, 21 Şubat 1938, 5.
  38. Akşam Gazetesi, 21 Şubat 1938, 8.
  39. Haber Gazetesi, 21 Şubat 1938, 9.
  40. Yeniasır Gazetesi, 21 Şubat, 1938, 2.
  41. Cumhuriyet Gazetesi, 29 Mayıs 1938, 6.
  42. Ulus Gazetesi, 14 Şubat 1938, 8.
  43. Son Posta Gazetesi, 21 Mayıs 1938, 14.
  44. Akşam Gazetesi, 14 Mart 1938, 8.
  45. Ulus Gazetesi, 28 Şubat 1938, 5.
  46. Pedrinelli A, Cunha Filho Gard, Thiele ES, Kullak OP. Epidemiological study on professional football injuries during the 2011 Copa America, Argentina. *Rev Bras Ortop.* 2013;48:131-6.
  47. Yamaner F, Gumusdag H, Kartal A, Gumus M, Gullu A, Imamoglu O. The prevalence of injuries in professional Turkish soccer players. *Biomedical Human Kinetics.* 2011;3:6-9.
  48. Cromwell F, Walsh J, Gormley J. A Pilot study examining injuries in elite gaelic footballers. *Br J Sports Med.* 2000;34(2):104-8.
  49. Hawkins RD, Fuller CW. A Prospective epidemiological study of injuries in four English professional football clubs. *Br J Sports Med.* 1999;33(3):196-203.
  50. Hawkins R, Hulse M, Wilkinson C, Hodson A, Gibson M. The Association football medical research programme: An audit of injuries in professional football. *Br J Sports Med.* 2001;35(1):43-7.
  51. Junge A, Dvorak J, Graf-Baumann T. Football injuries during the World Cup 2002. *Am J Sports Med.* 2004;32(1 Suppl):23-7.
  52. Ekstrand J, Gillquist J. Soccer injuries and their mechanisms: A prospective study. *Med Sci Sports Exerc.* 1983;15(3):267-70.
  53. Ekstrand J, Häggglund M, Waldén M. Epidemiology of muscle injuries in professional football (soccer). *Am J Sports Med.* 2011;39(6):1226-32.
  54. Lüthje P, Nurmi I, Kataja M, Belt E, Helenius P, Kaukonen J, et al. Epidemiology and traumatology of injuries in elite soccer: A prospective study in Finland. *Scand J Med Sci Sports.* 1996;6(3):180-5.
  55. Hubertus V, Marklund N, Vajkoczy P. Management of concussion in soccer. *Acta Neurochir.* 2019;161(3):425-33.
  56. Tucker AM. Common soccer injuries. *Sports Med.* 1997;23(1):21-32.
  57. Khakimov S, Zaki P, Hess J, Hennrikus W. Abdominal organ injuries in youth soccer: A case series and review of literature. *Curr Sports Med Rep.* 2021;20(2):69-75.
  58. Dinçer Ş, Ertuna A. Aşırı antrenman sendromu. *Turk J Sports Med.* 2020;55(1):61-8.
  59. Lenjani B, Rashiti P, Shabani G, Demiri A, Pelaj B, Demi A, et al. Emergency medical care and management of sports injuries on the football court. *Albanian Journal Of Trauma And Emergency Surgery.* 2021;5(1):773-7.

Ek 1: İçerik Analizine Tabi Tutulan Dönemin Gazete Kupürlerinde Yer Alan Yaralanmalar - 1

TAKIMLAR MAÇIN SKORU MAÇIN OYNANDIĞI TARİH	YARALANMA HİKAYESİ	YARALANAN VÜCUT BÖLGESİ	YARALANMA TİPİ	YARALANMA MEKANİZMASI	YAPTIRIM	KAYNAK *
1 Alsancak-Beşiktaş (0-3) 19 Şubat 1938	'25. dakikada Beşiktaş kaleşi karıştı. Oyuncular birbirleriyle vuruştı. Hafif surette yaralanan Fuat bir iki dakika dışarıda kaldı.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Haber, 20 Şubat 1938, 6 Ulus, 20 Şubat 1938, 8
2 Harbiye-Galatasaray (0-1) 27 Şubat 1938	'Selim yediği bir tekme yüzünden sakatlandı, fakat yerini terk etmedi.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Haber, 28 Şubat 1938, 12
3 Fenerbahçe-Beşiktaş (1-1) 6 Mart 1938	'İkinci dakikada müsait bir pas alan Niyazi seri bir akışla Beşiktaş kalesine doğru akarken Beşiktaş Müdafası ilk tedbirini aldı. Sert bir faul Niyazi'nin sakatlanmasını ve ümit verici bir muhacimin oyunun sonuna kadar istifade edilemez bir gölge halinde kalmasını temin etti. Beşiktaş'ın aleyhine ilk frikik neticesiz kaldı. Beşiktaşlılar gene aynı sert oyunlarını tutturdular. İlk dakikalarda Niyazi sakatlandı.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	Frikik	A. Bahtiyar, Akşam, 7 Mart 1938, 8 Son Posta, 7 Mart 1938, 7
4 Fenerbahçe-Güneş (2-5) 13. Mart 1938	'Melih seri bir hücum esnasında Necdete çarpışarak sakatlandı ve oyundan çıktıysa da on dakika sonra tekrar girdi. Fakat bu defa ilk hızını kaybetmişti.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	O.M. Kutnak, Haber, 14 Şubat 1938, 12
5 Demirçankaya-Galatasaray (2-2) 13 Mart 1938	'İzmir müdafilerinden Cemil, oyun başka tarafta oynanırken güneşli Melih'e bir tekme vurdu. Melih olduğu yerde kıvranırken yan hakemi vaziyeti hakeme ihtar etti ve hakem de Cemili oyundan çıkardı.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	Oyundan çıkarma	Ulus, 14 Mart 1938, 7
6 Güneş-Alsancak (4-2) 14 Mart 1938	'Güneşlilerin İzmir kalesine yaptıkları bir akın esnasında Halim Alsancaklı Cemilden bir tekme yedi ve sahada kıvranmağa başladı. Hakem Cemil'i sahadan çıkarmak istedi. Cemil çıkmayınca maç tatil edildi.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Anadolu, 15 Mart 1938, 5
7 Güneş-Galatasaray (7-0) 20 MART 1938	'Galatasaray kaleşi önünde yeniden tehlikeli vaziyetler ihdas eden Melih, Reşad'ın bir tekmesi ile yaralanarak sahadan çıkarıldı. Topallaya topallaya tekrar girdi.'	Alt ekstremité	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	D.N, Cumhuriyet, 21 Mart 1938, 6
8 Harbiye-Galatasaray (3-0) 27 Mart 1938	'Bu sırada kayda değer iki hadise oldu. Biri çok sert oynayan Harbiye sağ içinin çarparak düşürdüğü Adnan'ın kolunun kırılması idi.'	Kol	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Haber, 27 Mart 1938, 6
9 Muhafızgücü-Harbiye (2-0) 10 Nisan 1938	'Ankara'nın en beğenilen sol açığı Şerif kendisinden hiç beklenmeyen bir şarjla Muhafız kalecisi Fuad'a tekme vurdu ve bittabi hakem de Şerifi bu hareketinden dolayı sahadan çıkardı. Oyun tekrar başladıktan biraz sonra da Fuad iyileşerek yerini almış bulunuyordu.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Ulus, 11 Nisan 1938, 7 Son Posta, 11 Nisan 1938, 7 Haber, 11 Nisan 1938, 8 Kurun, 11 Nisan 1938, 7
10 Güneş-Harbiye (2-0) 23 Nisan 1938	'Bir Harbiye akını sırasında da tekme yiyen Reşad oyunu terk etmek mecburiyetinde kaldı. Güneş on kişi ile devam etti.' 'Raşid yapmakta olduğu bir hücum esnasında bir Harbiyeli oyuncunun kazaen vurduğu bir tekme ile sakatlanarak oyunu terke mecbur kaldı.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Ulus, 24 Nisan 1938, 7 Cumhuriyet, 24 Nisan 1938, 6 Son Telgraf, 24 Nisan 1938, 7 Haber, 24 Nisan 1938, 11
11 Alsancak-Galatasaray (3-2) 15 Mayıs 1938	'23'üncü dakikada Ali'nin topu bırakarak Haşim'e saldırıp tekme savurması, Bülend'in üzerine sıçrayarak yere yuvarlanması; hakemin umumi bir ihtarında bulunmasını inanç eyledi. Dizinden yaralanan Haşim beş dakika kadar oyundan ayrıldı.' 'Alsancak'tan Ali Haşim'e çarparak yaraladı.'	Diz	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Anadolu, 17 Mayıs 1938, 4 Akşam, 16 Mayıs 1938, 8
12 Beşiktaş-Alsancak (5-0) 21 Mayıs 1938	'Böyle oynadığı taktirde daima sakatlanmaya mahkûm olan Cemil, Hüsnü ile bir çarpışma neticesinde dizine darbe yiyerek saha kenarında bir müddet tedavi edildi'	Diz	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Cumhuriyet, 22 Mayıs 1938, 6

Ek 1: İçerik Analizine Tabi Tutulan Dönemin Gazete Kupürlerinde Yer Alan Yaralanmalar / Devamı - 2

TAKIMLAR MAÇIN SKORU MAÇIN OYNANDIĞI TARİH	YARALANMA HİKAYESİ	YARALANAN VÜCUT BÖLGESİ	YARALANMA TİPİ	YARALANMA MEKANİZMASI	YAPTIRIM	KAYNAK *
13 Alsancak-Galatasaray (2-3) 22 Mayıs 1938	'Alsancak'ın sağ açığı Saim, bir tekme attığı Adnan'ın ağıbetine uğrayarak oyundan çıkarıldı.'	*	Kontüzyon	Kontakt-Rakip	*	Cumhuriyet, 23 Mayıs 1938, 6
14 Güneş-Galatasaray (4-2) 5 Haziran 1938	'Melih ile Suavi'nin aynı anda bütün hızları ile bir vuruş yapmak istemeleri iki oyuncuyu bir hayli zaman sahada topallayarak dolaştırdı ve herkesi güldürdü.'	Alt ekstremitte	Kontüzyon	Kontakt-Takım arkadaşı	*	Cumhuriyet, 6 Haziran 1938, 6
15 Güneş-Fenerbahçe (5-2) 13 Şubat 1938	'Melih'in Fenerbahçe kalecisinin bir şarj ile sakatlanması ve baygın bir halde sedye ile götürülmesi bu hakimiyeti bozdu. Devrenin bitmesine on dakika kala Melih yine oyuna girince Güneşin hücumları başladı. Demin sedye ile oyundan çıkan Melih koşarak oyuna girdi.' 'Yine bir Güneş hücumunda Fener kalecisi Necdet ile Melih çarpıştı. Melih sakatlanarak sahayı terk etti.' 'Devrenin bitmesine on dakika kala Melih vücudu sargılı bir şekilde tekrar oyuna girinceye kadar Güneş takımı vaziyeti idare etmekle iktila etti.'	Kafa	Konküzyon	Kontakt-Rakip	*	A. Bahtiyar, Akşam, 14 Şubat 1938, 10 Son Telgraf, 14 Şubat 1938, 6 Son Posta, 14 Şubat 1938, 14 Cumhuriyet, 14 Şubat 1938, 6 En.Er. Kurun, 15 Şubat 1938, 9
16 Fenerbahçe-Muhafızgücü (0-0) 19 Şubat 1938	'Oyun gittikçe ziyadeleşen bir sertlikle oynarken Fikret yediği bir tekme yüzünden sahayı terk etti.' 'Fikret yediği bir tekme yüzünden oyundan çıkarak Fenerliler en iyi oyuncularını kaybetmiş oldular.' 'Bir aralık Fikret'in bir daha oyuna giremeyecek şekilde sakatlanarak çıkması Fenerbahçe takımını on kişi bıraktı.' 'Fikret yediği bir tekme ile oyunu baygın bir halde terke mecbur oldu.'	Kafa	Kontüzyon-Konküzyon	Kontakt-Rakip	*	Kurun, 20 Şubat 1938, 3 Haber, 20 Şubat 1938, 6 Cumhuriyet, 20 Şubat 1938, 6 Ulus, 20 Şubat 1938, 8
17 Alsancak-Güneş (1-2) 26 Mart 1938	'Alsancak takımı müsabakanın 35 inci dakikasında kalecileri Hilmi'nin Güneş takımından Melih'in tekmesi ile yüzünden yaralanarak bayılması ve bir daha oynayamaması sebebi ile on kişi kalmıştır. Oyundan çıktıktan sonra hastaneye götürüldü.' 'Bir ayak darbesi kalecinin burnuna rast geldi, kaleci yuvarlandı, bayıldı, hastaneye gönderildi.'	Kafa (burun)	Konküzyon-Laserasyon?	Kontakt-Rakip	*	Akşam, 27 Mart 1938, 11 Yeni Asır, 27 Mart 1938, 4 Cumhuriyet, 27 Mart 1938, 6 Ulus, 27 Mart 1938, 7 Son Posta, 27 Mart 1938, 14 Haber, 27 Mart 1938, 6
18 Güneş-Beşiktaş (0-0) 8 Mayıs 1938	'Topu tutmuş vaziyette yerde yatan Mehmet Ali'ye Melih kasti bir tekme vurdu. Yüzüne isabet eden tekme ile Mehmet Ali bayıldıktan sonra Beşiktaşlılar, bilhassa Hakkı buna kızarak Melih'in üstüne yürüdü.'	Kafa	Konküzyon	Kontakt Rakip	*	Kurun, 9 Mayıs 1938, 9
19 Güneş-Galatasaray (4-2) 5 Haziran 1938	'Oyunun ilk dakikalarında Faruk o kadar hatalı bir hareket yaptı ki, az daha kafasını kırıyordu. Yerdeki topa kafa vurmaya kalktı. Bir hayli sersemledi. Ondan sonra da bir türlü oyun tutturamadı.' 'Aşağıdan gelen topa Faruk bir kafa vurdu ve bu sırada başını yere de çarptığından bir müddet sersemledi.'	Kafa	Konküzyon	Kontakt-Zemin ile	*	C. R. Şahingiray, Son Posta, 6 Haziran 1938, 7 Kurun, 6 Haziran 1938, 7
20 Galatasaray-Harbiye (1-0) 27 Şubat 1938	'Harbiyeliler tam gol pozisyonuna girdikleri anda Sacit ayaklarına atılarak yüzde yüz bir gole mâni olduysa da kendisi de sakatlandı. Bu yüzden oyun bir müddet inkıta uğradı ve Sacit tedavi edildikten sonra maça tekrar başlandı.'	*	Strain veya sprain	Nonkontakt	*	Haber, 28 Şubat 1938, 9

Ek 1: İçerik Analizine Tabi Tutulan Dönemin Gazete Kupürlerinde Yer Alan Yaralanmalar / Devamı - 3

TAKIMLAR MAÇIN SKORU MAÇIN OYNANDIĞI TARİH	YARALANMA HİKAYESİ	YARALANAN VÜCUT BÖLGESİ	YARALANMA TİPİ	YARALANMA MEKANİZMASI	YAPTIRIM	KAYNAK ^a
21 Fenerbahçe-Beşiktaş (1-1) 6 Mart 1938	'Sağaçık Niyazi ikinci devre başlarken oyuna giremeyecek kadar topalladıktan sonra Fener hücum hattında akıcı eleman kalmamıştı. Niyazi'nin bacağına feda edeceğine kulüp muhabbeti ile takımda tekrar yer alması da vaziyeti değiştirmede. Çünkü tek ayağı ile seke seke koşmağa çalışıyordu. Amma onun artık bir şey yapamayacak hale geldiğini arkadaşları ile beraber rakipleri de çok iyi anlamışlardı.'	Alt ekstremité	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Tan, 7 Mart 1938, 6
22 Fenerbahçe-Alsancak (9-1) 12 Mart 1938	'Sakat olan Fikret ile genç Müdafii Faruk'u her inişinde kolayca atlatan Saim... ...ikinci devre... birkaç dakika sonra da sol muavinin sakatlanması ile dokuz kişi kalan Alsancaklılar bu kısmın ilk dakikasından itibaren tutturdukları üstünlüğü kaybettiler.'	*	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Kurun, 13 Mart 1938, 3
23 Muhafızgücü-Üçok (3-1) 19 Mart 1938	'Üçoklular soldan muhafız kalesine sokulmağa çalıştılar. Bu sırada sol açık Süleyman sakatlanarak oyunu terk etmek mecburiyetinde kaldı. Fakat oyun durmadı.'	*	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Ulus, 20 Mart 1938, 6
24 Güneş-Galatasaray (7-0) 20 Mart 1938	'Melih dün saha üstünde en cana yakın ve sporcu numunesinin en iyi modeli idi. Sakatlanıp çıktığı halde tekrar seke seke sahaya girişi ve girdikten sonra canını esiremeyecek şekilde gayreti, şimdiye kadar futbol alemimizde yerleşmiş olan bütün şöhretleri söndürecek kadardı.' 'Melih Niyazi'den aldığı bir pasla Güneş'in 3'üncü golünü yaptı. Bu golden sonra sakatlanan Melih dışarı çıktı ve biraz sonra tekrar girdi. Melih sakatlığı yüzünden oyunun başındaki toplara tekrar giremiyor.'	*	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Tan, 21 Mart 1938, 6 Sencer, Son Telgraf, 21 Mart 1938, 7
25 Galatasaray-Muhafızgücü (3-1) 3 Nisan 1938	'Bülend havadan gelen bir topu kontrol etmeğe çalışırken sakatlanarak sahadan çıktı.'	*	Strain?	Nonkontakt	*	Ulvi Yenil, Akşam, 4 Nisan 1938, 8
26 Galatasaray-Beşiktaş (2-1) 1 Mayıs 1938	'Suavi (GS) oyunun beşinci dakikasında sakatlanmakla takıma nafi olamadı. Suavi oyunlara müdahale edemeyecek derecede topallamağa başladı.' 'Suavi sakatlandığı için on beşinci dakikada sağ açığa geçti.'	Alt ekstremité	Strain-Sprain	Nonkontakt	*	Cumhuriyet, 2 Mayıs 1938, 6 Ulus, 2 Mayıs 1938, 7 Ulvi Yenil, Akşam, 2 Mayıs 1938, 8
27 Muhafızgücü-Alsancak (3-2) 7 Mayıs 1938	'Muhafızlardan bir oyuncu yaralanarak oyundan çıktı.'	*	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Cumhuriyet, 8 Mayıs 1938, 6
28 Alsancak-Harbiye (2-1) 8 Mayıs 1938	'19'uncu dakikada Alsancak'ın merkez muavini sakatlanarak oyunu terk etti.' '19'uncu dakikada İzmir'in merkez muavini Enver sakatlanarak sahayı terk ettiğinden Alsancaklılar bu maçı da 10 kişi ile oynamağa mecbur kaldılar.'	*	Sprain-Strain	Nonkontakt	*	Son Posta, 9 Mayıs 1938, 7 Haber, 9 Mayıs 1938, 8
29 Beşiktaş -Üçok (3-1) 20 Şubat 1938	'Adil kafa vuruşu yapmak isterken Beşiktaşlı Hüsnü, Adil'i düşürdü. Kafası yarılan Adil dışarıya çıktı ve Üçok 10 kişi oynamağa başladı. Adil on dakika müddetle tedavi edildi. Adil sonradan oyuna girdi. Fakat topa ayağını sürmedi.' 'Yedinci dakikada Adil başından yaralandı ve oyundan çıkarıldı. 15 dakika kadar on oyuncu ile oyuna devam etti.' 'Hüsnü topa ayak vurmamak isterken Adil'in yüzüne vurdu. Ve Adil'in kaşı ve yüzü yarıldı. Bir müddet sonra Adil tekrar oyuna girdi ise de topa kafa ile vuramadı.'	Kafa	Laserasyon Abrasyon Kontüzyon?	Kontakt	*	Ulus, 21 Şubat 1938, 5 Akşam, 21 Şubat 1938, 8 Haber, 21 Şubat 1938, 9 Yeniasır, 21 Şubat, 1938, 2
30 Güneş-Üçok (4-1) 26 Şubat 1938	'Başı sarılı olarak oynayan Adil, kafasını kullanmadığından birçok topları kaybetti.'	Kafa	Laserasyon- Abrasyon	Kontakt	*	Cumhuriyet, 27 Şubat 1938, 6
31 Muhafızgücü-Alsancak (3-2) 7 Mayıs 1938	'ikinci devre başladıktan bir müddet sonra Salih İzlal ile bir çarpışmadan sonra başı yarılarak sahadan ayrıldı. Hakem bir Alsancaklı oyuncuyu sahadan çıkardı. Takımlar Onar kişi kaldılar.'	Kafa	Laserasyon- Abrasyon	Kontakt	*	Ulus, 8 Mayıs 1938, 7

Ek 1: İçerik Analizine Tabi Tutulan Dönemin Gazete Kupürlerinde Yer Alan Yaralanmalar / Devamı - 4

TAKIMLAR MAÇIN SKORU MAÇIN OYNANDIĞI TARİH	YARALANMA HİKAYESİ	YARALANAN VÜCUT BÖLGESİ	YARALANMA TİPİ	YARALANMA MEKANİZMASI	YAPTIRIM	KAYNAK ^a
32 Beykoz-Süleymaniye (3-1) 28 Mayıs 1938	'Süleymaniye'den Nedretle Beykoz'dan Kemal havada kafa kafaya çarpıştılar. Biri Kaşından diğeri de alından yaralanan oyuncular kenarda tedavi edildikten sonra tetanos aşısı yapılmak üzere hastaneye kaldırıldılar. Bunlardan Kemal ikinci devrenin son kısımlarında tekrar oyuna girdi.'	Kafa	Laserasyon- Abrazyon	Kontakt-Rakip	*	Cumhuriyet, 29 Mayıs 1938, 6
33 Harbiye Muhafızgücü (2-2) 13 Şubat 1938	'Enerjik ve nefis diye andığımız Harbiyelileri son iki maçtır ikinci haftayı da pek yorgun düşüklerini görüyor hayret ediyoruz. Hiçbir sebebe atfedemeyeceğimiz Harbiyelilerin bu hali acaba fazla çalışma ve yorgunluk eseri olan bir şey midir? Hatırımıza gelen yegâne sebep bu takımın sürantrene olmasıdır. Başta idarecilerin şimdiden bu halin önüne geçmek için tedbir almaları antrenmanları programlaştırmaları lazımdır.'	*	Yorgunluk	*	*	Ulus, 14 Şubat 1938, 8
34 Fener-Muhafızgücü (0-0) 19 Şubat 1938	'Fenerbahçe müdafaası bocaladı Muavinler onlara yardım etmek ve kendi vaziyetlerini de beraber görmek için bir hayli yoruludular. O kadar yoruludular ki maçtan sonra hakem oyunun bittiğini anlatan düdüğünü çaldıktan sonra Angelidis kendini rahatça yere bıraktı. Biraz istirahat ettikten sonra sahadan çıktı.'	*	Yorgunluk	*	*	C. Şahingiray, Son Posta, 20 Şubat 1938, 14
35 Galatasaray-Harbiye (1-0) 27 Şubat 1938	'Ankara şampiyonu, hastalığı dolayısı ile bugün takıma iltihak edemeyen en kıymetli uzvu olan sağ muavin Haşim'den mahrum olarak yer almış bulunuyordu.'	*	Hastalık	*	*	Ulus, 28 Şubat 1938, 5
36 Beykoz-Galatasaray (2-1) 13 Mart 1938	'Dün yapılan maçta ciddi bir şekilde yaralanan Necmi hastaneye kaldırılmıştır. Necmiye midesinden ameliyat yapılmak ihtimali vardır.'	Abdomen	Künt travma	Kontakt	*	Akşam, 14 Mart 1938, 8
37 Beşiktaş-Alsancak (5-0) 21 Mayıs 1938	'Yorgun oldukları için bu mağlubiyete uğradıklarını söyleyen İzmiriler: bugün Galatasaray'a galip gelmek bile beraberliği mutlak sayıyoruz. diyorlar. Kafile reisi bize dedi ki: Oyuncuların ekserisi talebedir. İmtihanlar dolayısı ile İstanbul'a gelemediler. Ve yol yorgunluğunun tesiri ile Beşiktaş'ın karşısında bu vaziyete düştük. Fakat Galatasaray'a galip gelmek bile berabere kalacağımızı mutlak sayıyoruz. Bugünkü karşılaşmada Galatasaray, yaralanarak tedavi görmekte olan 7 oyuncusundan dördüne iyileştikleri için takımda yer verilmiştir.'	*	-Yorgunluk -Oyuncu demografisi -Tedavi gören oyuncular	*	*	Son Posta, 21 Mayıs 1938, 14
38 Milli Küme maçları	'OYUNCULAR: Futbolu spor olarak ve spordan beklenen temiz gayelere ulaşmak için oynayınız. Bu gayeler arasında galibiyet ve mağlubiyetin tali derecelerde kaldığını unutmayınız ve bunları tabii bir şekilde karşılayınız. Sahayı arena, kendinizi gladyatör zannetmeyiniz ve nihayet rakiplerinizin birer düşman değil fakat aynı kanı taşıyan aynı milletin çocukları olduklarını göz önünde bulundurunuz.'	*	*	*	*	Cumhuriyet, 20 Mayıs 1938, 6

*: Gazete kupürlerinde yeterli bilgi bulunmadığı için tespit edilememiştir.

a: Kaynak sütunu; (varsa) muhabir ismi, haberin yer aldığı gazetenin ismi, gazetenin yayınlanma tarihi ve sayfa numarası sırasıyla sunulmuştur.